

СМЕРТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ХУСТСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.М.Шимон

Хустська центральна районна лікарня

Смерть - припинення життя - є неминучою подією для кожної живої істоти, а отже, для людини. Смертність - перший з демографічних процесів, який був підданий статистичному вивченню.

Суспільство прагне до контролю над смертністю. З огляду на статистичний характер смертності роль демографічної статистики у її вивченні особливо велика. Вона дає кількісні характеристики найбільш загальних закономірностей смертності і як наука суспільна досліджує соціальні її проблеми. Проте процес смертності вивчений ще не повністю. На сучасному етапі розвитку населення головним завданням демографічної статистики є пошук резервів зниження смертності [3].

Екстенсивний статистичний аналіз смертності являє собою вивчення обсягу і складу сукупності померлих на певній території за певний проміжок часу. Першим узагальнюючим показником смертності є абсолютне число померлих.

Джерелом відомостей про смертність у нашій країні є поточний облік, який ведуть бюро записів актів громадянського стану. Основною часовою одиницею при вивченні смертності традиційно є рік, але оскільки процес смертності має сезонну хвилю, є сенс вивчати розподіл смертності в середині року [3].

Розподіл смертності за місяцями дає можливість виявити найсприятливіші та несприятливі для життя місяці року. Чим нижчий рівень сезонності смертності, тим вищий рівень соціальної захищеності.

Виходячи з вище сказаного, ми поставили перед собою мету вивчення динаміки смертності населення Хустського району Закарпатської області.

Що стосується рівня сезонності смертності населення Хустського району Закарпатської області, то відмічається найбільша смертність у IV та I-му кварталах. Зокрема, в 1990 році смертність у IV кварталі складала 27.4%, в I-му 25.7%, в 1991 р. відповідно 27.4% і 26.6%, в 1992 р. у IV кварталі 25.0% і I-му - 27.0%, в 1993 р. відповідно 27.9% і 26.7%, в 1994 р. в IV кварталі 25.3% і I-му 28.7%. Із наведених вище даних відмічається найвища смертність в осінньо-зимовий період року.

Дані відображені в Таблиці 1.

Таблиця 1

Смертність мешканців Хустського району Закарпатської області в залежності від пори року (1990-1994 рр.)

Роки	Міське населення								Чоловіки		Жінки		Всього	
	Ікв.	%	ІІкв.	%	ІІІкв.	%	ІVкв.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1990	75	26.4	66	23.2	60	21.1	83	29.2	150	52.8	134	47.2	284	26.2
1991	64	22.8	68	24.3	71	25.3	77	27.5	166	59.3	114	40.7	280	23.7
1992	81	25.8	80	25.5	70	22.3	83	26.4	176	56.1	138	43.9	314	24.1
1993	90	28.1	77	24.1	66	20.6	37	27.2	180	56.3	140	43.7	320	24.7
1994	91	25.8	90	25.5	76	21.5	96	27.2	194	55.0	159	45.0	353	26.7
Сільське населення														
1990	204	25.5	210	26.2	173	21.5	214	26.7	416	52.0	385	48.0	801	73.8
1991	252	27.9	214	23.7	189	20.9	247	27.4	467	51.8	435	48.2	902	76.3
1992	271	27.4	242	24.5	234	23.7	241	24.4	552	55.9	436	44.1	988	75.9
1993	255	26.2	233	24.0	212	21.8	273	28.0	526	54.0	447	46.0	573	75.3
1994	288	29.8	239	24.7	202	20.9	238	24.6	514	53.2	453	46.6	967	73.3
Всього по Хустському району Закарпатської області														
1990	279	25.7	276	25.4	233	21.5	297	27.4	567	52.3	518	47.7	1085	8.6
1991	315	26.6	284	24.0	259	21.9	324	27.4	634	53.6	548	46.4	1182	9.4
1992	352	27.0	323	24.8	302	23.2	325	25.0	730	56.1	572	43.9	1302	10.1
1993	346	36.7	309	23.9	277	21.4	361	27.9	708	54.7	585	45.3	1293	10.0
1994	379	28.7	330	25.0	277	21.0	334	25.3	710	53.8	610	46.2	1320	9.8

Сукупність померлих диференціюють за демографічними (статтю, віком, сімейним станом) і соціально-економічним (національністю, освітою, професією, заняттям, соціальним статусом, майновим станом) ознаками. Ряд авторів відмічають смертність у чоловіків вищою, ніж смертність у жінок [3].

Що стосується смерті за статтю серед мешканців Хустського району Закарпатської області, то вона вища у чоловіків, ніж у жінок, що співпадає з літературними даними і складає: 1990р. у чоловіків 52.3%, у жінок 47.7%. в 1991р. Відповідно: 53.6% і 46.4%, 1992р.- 56.1% і 43.9%, 1993р.- 54.7% і 45.3%, 1994р.- 53.8% та 46.2%; серед міського населення смертність складала у 1990 р. у чоловіків 52.8%, у жінок 47.2%, у 1991 р. Відповідно: 59.3% і 40.7%, 1992р.- 56.1% і 43.9%, 1993р.- 56.3% і 43.7%, 1994р.- 55.0% і 45.0%, серед сільського населення смертність складала у 1990 р. у чоловіків 52.0%, у жінок 48.0%, у 1991 р. Відповідно: 51.8% і 48.2%, 1992р.- 55.9% і 44.1%, 1993р. 54.0% і 46.0%, 1994р.-53.2% і 46.8%.

Починаючи з 90-х років відмічається помітне підвищення рівня смертності в Росії. Щорічне число померлих за останні 6 років (1988-1993рр.) виросло на 597.7 тис.чол. або на 39%. Загальна смертність в Росії збільшилась з 10.5 в 1987р. до 15.7% в 1994р. [1].

Відмічається ріст загальної смертності і серед мешканців Хустського району Закарпатської області з 8.6% в 1990р.до 10.7% в 1995 р. Сама висока смертність в Хустському районі відмічалась в 1992 р.- 10.1% і 1993 р.- 10%.

Динаміка смертності населення Закарпатської області наступна: 1990р.-9.3%, 1992р.-10.2%, 1992р.- 10.3%, 1993р.- 10.6%, 1994р.- 10.0%, 1995р.- 11.6%.

Смертність населення України складала в 1990 р.12.1%, 1991р.- 12.9%, 1992р.- 13.4%. 1993р.- 14.2%, 1994р.- 14.5%, 1995р.- 15.4% [2, 5, 6].

Порівняльні показники смертності мешканців Хустського району Закарпатської області і інших регіонів відображені в Таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльні дані смертності населення Хустського району Закарпатської області інших регіонів.

Роки	Хустський р-н Закарпат.обл.	Закарпат. область	Україна	Росія	Білорусь
1987	8.3	10.5	9.9		
1988	10.7	10.1			
1989	10.7	10.1			
1990	8.6	9.3	12.1	11.2	10.,7
1991	9.4	10.2	12.9	11.4	11.2
1992	10.1	10.3	13.4	12.2	
1993	10.0	10.6	14.2	14.5	
1994	9.8	10.0	14.5	15.7	
1995	10.7	11.6	15.4		

За даними [2, 6] рівень загальної смертності в Україні зростає і в 1990 році складав 12.1%, а в 1995 р.- 15.4%. Коефіцієнт загальної смертності за даний період в Україні в цілому збільшився з 11.1% в 1979 до 14.2% в 1993р. Цей процес більш виражений серед мешканців села, у яких смертність за указаний період виросла з 13.9% до 18.5%. Коефіцієнт смертності має негативну тенденцію у всіх регіонах України, особливо в Північно-Східному, Центральному і Південно-Східному, у яких за останні 15 років він збільшився на 2.5-2.8%. В певному ступені це обумовлено посилюванням процесу постаріння населення України [5, 4].

Число померлих за 1995 р. перевищує число народжених на 274 тисячі, тобто Україна за 1995 рік втратила 274000 своїх громадян. В 1991 році цей страшний показник складав 39.1 тис.чол., в 1992 р.- 97.8 тисячі, 1993 р.- 234 тис.чол. [6].

Відмічається скорочення тривалості життя: у чоловіків вона скоротилася на 10-11 років, у жінок - на 3-4 роки, середня тривалість життя чоловіків складає 62.5 року, жінок- 73.4 року [6].

Основні причини смертності населення України, як і в інших розвинутих країнах світу, на протязі 70-90 років залишаються незмінними і відносяться до причин, пов'язаних з ендегенними факторами, такими, як хвороби системи кровообігу 690.3 (на 100 тис.населення), злоякісні пухлини 201.3 (на 100 000 населення), травми і отруєння 128.4 (на 100 000 населення), хвороби органів дихання 73.8 (на 100 000 населення). Перечислені класи хвороб складають біля 82% всіх причин смерті населення [5, 4]. За 15 останніх років смертність від злоякісних пухлин виросла на 35.9%, від травм та отруєнь - на 18.9%, від хвороб системи кровообігу - на 4.7%; знизилась смертність від хвороб органів дихання за останні 15 років на 26.2% [5].

Однією з причин несприятливих змін служить процес постаріння населення, якому в немалому ступеню сприяє скорочення числа дітей і підлітків [5].

Вирішальну негативну роль у високому рівні смертності відіграють такі фактори, як масове накопичення несприятливих наслідків погіршення соціально-екологічної ситуації, розбалансоване харчування, медикаментозний дефіцит, неадекватна до ринкових реформ поведінка населення. [2, 5, 6].

Аналіз основних причин смерті населення Хустського району Закарпатської області, одного із Західних регіонів показано в Таблиці 3.

Із Табл. 3 видно, що рівень смертності населення Хустського району Закарпатської області (одного із Західних регіонів) значно нижчий, чим інших регіонів України і складає від хвороб системи кровообігу 341.2 (на 100 тис.населення) в 1990 р. і 546.5 (на 100 тис.населення) в 1995 р., злоякісні пухлини 96.7 в 1990 р. і 82.3 в 1995 р., травми і отруєння 53.4 в 1990 р. і 81.6 (на 100 тис.населення) в 1995 р., хвороби органів дихання 95.9 в 1990 р. і 67.5 (на 100 тис.населення) в 1995 р.

Таким чином, відмічається тенденція до збільшення смертності від хвороб системи кровообігу з 341.2 (1990р.) до 546.5 (1995р.), травми і отруєння з 53.4 (1990р.) до 81.6 (1995р.); одночасно відмічається зниження смертності від злоякісних пухлин з 96.7 (1990р.) до 82.3 (1995р.) і хвороб органів дихання з 95.9 (1990р.) до 67.5 на 100 000 населення в 1995 році.

Таблиця 3

Показники основних причин смерті населення Хустського району Закарпатської області за 1990-1995 роки (на 100 тис. населення)

Причини смерті	1990	1991	1992	1993	1994	1995
1. Хвороби системи кровообігу	341.2	461.9	477.4	471.3	507.0	546.5
2. Злоякісні пухлини	96.7	107.9	106.9	86.0	89.6	82.3
3. Травми і отруєння	53.4	56.3	86.6	73.2	63.5	81.6
4. Хвороби органів дихання	95.9	89.7	61.6	66.5	63.5	67.5

ЛІТЕРАТУРА

1. Государственный доклад о состоянии здоровья населения Российской Федерации в 1993 г.ж. Здравоохранение Российской Федерации. 1995, 3, ст.3-11.
2. Пономаренко В.М. Здоров'я дітей України: проблеми і шляхи їх вирішення. ж.Педіатрія, акушерство та гінекологія. 1994, 1, ст.3-7.
3. Стеценко С.Г., Швець В.Г. Статистика населення. Київ, Вища школа. 1993, ст.179-208.
4. Тишук Е.А. Некоторые особенности медико-демографических процессов в Республике Беларусь. ж.Здравоохранение Беларуси. 1992, 12, ст.35-37.
5. Чепелевська Л.А. Медико-соціальний аналіз смертності населення України. ж.Лікарська справа. 1995.№3-4, ст.182-187.
6. Марковська Н. Стан здоров'я населення України. Газета "Товарищ" № 31(201), серпень. 1996.

SUMMARY

MORTALITY OF THE POPULATION OF KHUST DISTRICT TRANSCARPATHIAN REGION

Shimon V.M.

The article deals with the mortality dynamics of population in Khust district Transcarpathian region during 1990-1995.

We analyzed the indices of general mortality, seasonal mortality, death-rate among men and women, the main causes of mortality of people of Khust district, Transcarpathian and also the dynamics of mortality in the district compared with mortality in other regions of Ukraine, Russia, Byelorussia.

Studying the data we came to the conclusion that the general death-rate has increased from 8.6% in 1990 to 10.7% in 1995, i.e. +2.1%. What concerns seasonal mortality among the population of Khust district, the highest level is observed in the IVth and I st quarters: i.e. in autumn and winter.

Among the reasons of mortality the diseases of the system of blood circulation hold the first place- 546.5; malignant tumors are on the second place- 82.3. different traumas and poisoning hold the 3rd and the 4th places- 81.6 and 67.5 respectively for 1 00.000 people.